

L'Escola Agrària de Manresa i la producció ecològica: una història compartida de revolució i arrelament

Fa quatre dècades, parlar d'agricultura ecològica era gairebé una provocació. En un context dominat pel relat de la Revolució Verda, uns quants pagesos i formadors van començar a obrir camins alternatius, sovint des de la marginalitat i la incomprensió. L'Escola Agrària de Manresa va ser un dels focus d'aquesta revolució tranquil·la, i amb els anys ha esdevingut un referent indiscutible en la formació agroecològica. Aquest article, escrit des de dins, repassa els moments clau d'una trajectòria compartida amb el sector i reflexiona sobre els reptes del present i del futur d'un model agrari que busca regenerar la terra i la societat.

TEXT: JAUME BRUSTENGA

IMATGES DE MERCÈ VINYALS, CEDIDES PER L'ESCOLA AGRÀRIA DE MANRESA

Actualment, la presència de productes ecològics al mercat ens sembla una cosa molt quotidiana, però **fa 35 o 40 anys, era un concepte raríssim!** Uns anys abans, Rachel Carson, amb la seva *Primavera silenciosa*, havia fet baixar de cop l'eufòria i la perspectiva que els productes fitosanitaris de la mal anomenada Revolució Verda (endevineu qui hi va posar el nom?) solucionarien de manera definitiva el problema de la fam... Quedava clar que les conseqüències a la llarga de l'ús d'aquests productes podia ser nefasta. M'esgarrijo de pensar en la quantitat de DDT que vam ingerir la gent de la meua edat, només mamant de la llet del pit de les nostres mares! Així i tot, la industrialització de l'agricultura, amb l'èxode rural que ha propiciat, entre molts altres efectes secundaris, ha marcat **un camí de difícil retorn enrere**. Ho podem veure cada vegada que es planteja prohibir el glifosat: tothom s'espanta!

A casa nostra, va ser l'associació Vida Sana qui va ser pionera a començar a promocionar l'agricultura ecològica (o biològica, com deien, basant-se en el model francès), traduint textos d'autors francesos i

organitzant, entre altres, la fira Biocultura. La coordinadora d'Agricultura Ecològica va començar a aglutinar alguns pagesos pioners i a fer, primer, el "boletín de la CAE" i posteriorment, la revista Ecoagricultura.

UNA PROPOSTA AGOSARADA DES DE MANRESA

Quan, a mitjans dels anys 80 del segle passat, les escoles agràries van haver de triar una especialitat, el claustre de l'Escola Agrària de Manresa va proposar "agricultura ecològica i energies renovables", convençut que la proposta no s'acceptaria. Contra tot pronòstic, la proposta va ser acceptada. En aquella època, l'escola tenia fama de hippy i revolucionària i potser qui havia de decidir va pensar que lligava bé amb l'esperit del claustre. La veritat és que passats tots aquests anys, **la producció ecològica ha esdevingut una opció molt més "normal"**.

A finals dels anys 80 vaig poder assistir com a alumne a les primeres jornades que organitzava l'Escola, conjuntament amb la CAE. En aquella època, sovint, el mateix alumnat, que era la pagesia pionera en producció agrària ecològica (PAE), també era el que feia de ponent, explicant la seva experiència. Més endavant, es va fer venir gent del CIVAM-BIO de la Catalunya Nord, per aportar l'experiència francesa, que tant avantatge ens duia...

En l'àmbit de la pagesia, **la introducció del concepte d'agricultura ecològica va costar molt**, i és lògic: feia pocs anys que se'ls havia venut el

“progrés” de la Revolució Verda i semblava com si es proposés una marxa enrere! Podríem explicar unes quantes anècdotes referents en aquest tema. De vegades, si qui començava a fer producció eco era un pagès de la zona de tota la vida, **s’havia de sentir criticat i mirat de reüll pels seus veïns**. Si era un neorural, com sovint passava, com que ja era un nouvingut, ja no venia tant d’aquí... Recordo que em van explicar un conversa entre un neorural eco i un pagès convencional. El neorural li estava explicant els avantatges de treballar com ell ho feia i el pagès li va respondre: “**Crec que**

Entre la pagesia, la introducció del concepte d’agricultura ecològica va costar molt

tens raó en el que dius. Però jo pertanyo a una comunitat i si em separo de la comunitat, no soc res! Per tant, continuaré treballant com ho hem fet fins ara, per molt que pensi que la teva proposta és positiva”. Crec que l'exemple és prou il·lustratiu de les dificultats d'introduir certes idees en el món rural.

UNA ESCOLA REFERENT EN L'ÀMBIT ESTATAL

Aquella època dels inicis a la qual ens referim, va ser mot engrescadora i, de seguida, **l'Escola va agafar fama de centre pioner dins el sector**. Durant els anys 90, s'organitzaven cursos de formació contínua intensius, durant els dies de Setmana Santa, en els quals assistia gent de tot l'Estat, ja que en aquell moment era difícil accedir a formació sobre aquest tema. I així, l'Escola també va agafar fama de centre pioner arreu de l'Estat.

A finals dels anys 90, la reforma educativa de torn va donar inici als cicles formatius. Per a la nostra escola va ser un gran què: l'alumnat més jove

cola, i segurament, el que ens donava més fama. Com que la informació que es donava als cursos no era possible trobar-la enlloc més, va semblar necessari fer reculls de les ponències, editar-los i comercialitzar-los. En aquella època **hi havia molt poca bibliografia en català o castellà i Internet tot just es despertava**. Per tant, havíem de nodrir-nos de llibres escrits en altres idiomes i sovint provinents de zones climàticament molt diferents. Poder disposar d'informació de com estaven treballant els pagesos de casa nostra era una cosa extraordinària!

UNA ALIANÇA QUE DONA FRUITS

Va ser en aquell moment quan es va iniciar la simbiosi amb l'associació que primerament es va dir Amics de l'Escola Agrària de Manresa, que més endavant es canviaria el nom i es diria L'Era, Espai de Recursos Agroecològics. Era a les darreries dels '90 i la CAE estava fent aigües. De fet, tot l'equip que estàvem portant la revista Ecoagricultura estàvem vinculats a l'Escola. Potser per això, ens va semblar oportú deixar la CAE en hibernació, i fer néixer una nova entitat, els Amics de l'Escola Agrària, evidentment, molt vinculada al centre, que **va continuar amb la revista, però amb un nom nou: Agrocultura**.

Curiosament, al principi ens va semblar poc adequat afegir a la capçalera el nom de producció ecològica i vam voler-ho deixar en “sostenible”!

entrava amb 16 anys en lloc de 14 i la formació professional era molt més especialitzada. Com que no existia un cicle formatiu agroecològic, l'escola oferia un cicle en “explotacions agràries extensives (orientació agroecològica)”. Amb aquest parèntesi ens vam quedar tan tranquils! No sé si en aquella època ja existien les adaptacions curriculars actuals, però nosaltres ja ho vam fer pel nostre compte. De fet, el currículum era aproximadament el mateix, però certament, des del punt de vista agroecològic. Durant molts anys, vam ser l'única escola de tot l'Estat que oferia un cicle formatiu amb aquesta orientació.

Però la formació contínua encara era un dels pilars fonamentals de l'Es-

També va ser l'associació qui va assumir una funció important: l'edició i publicació dels reculls de ponències dels cursos de l'Escola. Durant una colla d'anys, els socis només van ser professorat i gent col·laboradora de l'Escola. Més endavant, va semblar adequat fer créixer l'entitat i que no tingués un caire tan local, i això va portar a canviar-li el nom i que es comencés a anomenar L'Era. Certament, l'augment de socis ha representat una pota important per l'entitat, però lògicament, la vinculació i la

sinergia amb l'Escola ha continuat existint, fins al punt que **ni L'Era ni l'Escola es podrien concebre l'una sense l'altra.**

L'ARRENCADA DEL SECTOR

A partir de l'entrada al segle XXI, el sector de la PAE va començar a arrencar, sobretot per la implantació dels ajuts agroambientals. Durant els darrers 25 anys no ha parat de créixer, fins i tot en èpoques de crisi. Malauradament, la velocitat de creixement del mercat intern no ha estat la mateixa —tot i que també ha crescut— i bona part de la producció se'n va a l'exportació.

A partir de l'entrada de la LOE es va crear el cicle formatiu en “Producció agrària agroecològica”. Altres escoles agràries van començar a oferir aquest cicle formatiu i també alguns instituts del Departament d'Educació.

Va arribar un moment en què a l'Escola Agrària vam decidir apostar per un cicle de grau superior. L'evolució del sector **demanava un perfil professional més ben posicionat**, per tal d'afrontar els nous reptes que constantment van arribant. El resultat és el cicle “Paisatgisme i medi rural” amb orientació agroecològica i d'acció climàtica, que inclou aspectes de gestió de l'aigua i d'energies renovables. Cal dir que de moment estem molt contents del resultat i que la primera promoció que ha sortit ha tingut uns nivells d'ocupació en el sector superiors al 70%. Tant de bo aquesta tendència es consolidi!

En l'apartat de la formació contínua, s'ha normalitzat arreu l'oferta de cursos o jornades sobre temàtica agroecològica.

EL SÒL VIU: UNA NOVA MIRADA

Tot plegat ens ha estimulat a oferir **formació més puntera i innovadora**. Així, quan es van començar a fer els primers cursos sobre agricultura regenerativa, ens va semblar molt important integrar-los en la nostra formació i les nostres pràctiques a la finca de can Poc Oli. **Vam entendre que les propostes regeneratives casaven perfectament en l'ideari agroecològic**, com la cerca d'un sòl viu. I que si el sòl havia estat el gran oblidat, durant molts anys, havia estat per manca de coneixements i propostes pràctiques. En aquell moment, un món nou s'obria davant nostre.

Aquesta situació encara continua vigent en l'actualitat. Hem tendit a anomenar aquestes noves pràctiques com a “agricultura del sòl viu” perquè ens ha semblat que recollia l'essència de l'objectiu que busquem. De vegades hi ha propostes que venen i tornen a marxar —potser perquè ningú les entoma per donar-hi continuïtat, o perquè semblen massa complicades—, i altres que venen i es queden... I cada any apareixen propostes noves i inte-

ressants. És un no parar!

Si hagués de dir quina de les activitats de L'Era genera una sinergia més intensa amb l'Escola, tindria un problema... la revista Agrocultura ha estat un altaveu on poder explicar al sector les nostres idees i experiències, i també una publicitat de les activitats de l'Escola. El banc de varietats locals Esporus dona molta riquesa a la finca de l'Escola, quant a visites, quant a recursos genètics, quant a possibilitats d'aprenentatge, tant per a formació contínua com als cicles formatius. Esfera, l'apartat formatiu i d'assessora-

No és mai fàcil fer previsions de futur, però en part sembla que estiguem morint d'èxit.

ment de L'Era, és un laboratori d'idees i de noves possibilitats de formació i pràctiques agràries, que ens ajuda molt a avançar i innovar.

En l'àmbit de la recerca en el sector de la PAE, a l'època dels inicis era ben bé un desert i l'Escola intentava anar fent proves de camp, sovint amb més il·lusió que possibilitats. Per sort, **actualment hi ha moltes entitats de recerca que fan experimentació ben feta** i l'Escola té possibilitat de participar en algunes d'aquestes experiències. D'altra banda, amb les noves tendències d'agricultura del carboni i regeneració de sòls, entre altres, també hi ha molts projectes de recerca que, encara que no siguin específicament de producció ecològica, ens aporten informació molt important.

QUIN FUTUR ESPERA AL SECTOR?

No és mai fàcil fer previsions de futur, però en part sembla que estiguem morint d'èxit. L'agricultura convencional cada cop té més limitacions legals en l'ús de plaguicides i nitrats. Això fa que es vagin desenvolupant productes més suaus i més propers a la producció ecològica. D'altra banda, pagesos que han anat adaptant tècniques de regeneració de sòls s'han anat acostant a la producció eco, però troben innecessari donar-se d'alta al Consell Català de la Producció Agrària Ecològica i sotmetre's a les seves inspeccions. A més, sembla que actualment **el consum a tot Europa s'està estancant i l'etiqueta eco ven menys!** N'hauréu d'anar parlant en pròxims números de la revista.

El creixement del sector també ha portat una diferenciació clara entre els petits pagesos conscients, que han adaptat el concepte agroecològic, tenint en compte les implicacions socials i econòmiques, vetllant per la justícia social. Aquest concepte contrasta amb la producció més empresarial, que només es preocupa de complir la normativa. Evidentment, les dues tendències són legítimes, però marquen una diferència ben clara! Més aspectes a poder discutir en següents números d'Agrocultura, a la qual hem de felicitar per aquests 100 primers números i tant de bo en pugui publicar molts més!

JAUME BRUSTENGA
Director de l'Escola Agrària de Manresa
i exsecretari de l'associació L'Era.